

مرکز پژوهش‌های علمی و
مطالعات استراتژیک خاورمیانه

فصلنامه علمی مطالعات خاورمیانه

سال ۳۰، شماره ۴، پیاپی (۱۱۴)، زمستان ۱۴۰۲

Home page: www.cmess.sinaweb.net

سخن فصل

دولت مستقل فلسطینی؛ واقعیت یا سراب

سید حسین موسوی^۱

دیدارهای پیاپی مقامات بلندپایه آمریکایی از اسرائیل پس از آغاز طوفان الاقصی بیش از آنکه برای کاهش تنش و دستیابی به راه‌حلی‌هایی نظیر ایجاد دولت باشد، برای تشویق اسرائیل به ادامه جنگ علیه مردم بی‌دفاع فلسطینی است. بنابراین در تازه‌ترین دیدارها این بار وزیر دفاع آمریکا لوید آستین و ژنرال براون، رئیس ستاد مشترک ارتش آمریکا در ۱۶ دسامبر به اسرائیل سفر کردند تا به گفته رسانه‌ها در خصوص تداوم جنگ به آنان مشورت بدهند. ظاهراً هدف از این مشورت‌ها ارائه راهبرد جدیدی برای انجام عملیاتی محدود و دقیق است. جیک سالیوان، مشاور امنیت ملی کاخ سفید یکی دیگر از مقامات آمریکایی است که از اسرائیل خواسته به جای عملیات سنگین در غزه به عملیات کم شدت روی آورد و طبق زمان‌بندی عمل کند. به نظر می‌رسد دولت آمریکا از یک سو تلاش می‌کند که فشارهای بین‌المللی، منطقه‌ای و داخلی را که علیه آمریکا و اسرائیل در جریان است با گفتار درمانی‌هایی نظیر راه‌حل دو دولت کاهش دهد و از سوی دیگر تجارب دولت آمریکا را در جنگ‌های گذشته علیه داعش و طالبان و دیگر گروه‌های اسلام‌گرا در اختیار رژیم اسرائیل قرار دهد. واضح به نظر می‌رسد دولت آمریکا از همان نخستین روزهای طوفان الاقصی به شکلی کاملاً آشکار از خشونت‌ورزی بی‌رحمانه ارتش اسرائیل علیه مردم غزه دفاع نموده و با ارسال تجهیزات و حمایت بی‌دریغ مالی در جنگ مشارکت کرده است. چشم‌پوشی آمریکا از جنایات جنگی اسرائیل که گاه و بیگاه با ابراز تاسف نیز همراه بوده، مانع از هرگونه اقدام برای آتش‌بس ولو به شکل موقت گردیده است؛ نتیجه آنکه رژیم اسرائیل با دست باز در مقابل چشمان جهانیان مرتکب نسل‌کشی و کشتار هزاران نفر انسان شده است.

۱ - مدیرمسئول فصلنامه علمی مطالعات خاورمیانه و رئیس مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه.

دولت بایدن حتی به اعتراضات و هشدارهای کارگزاران دولت خود نیز بی‌اعتنا می‌باشد. در یکی از نامه‌هایی که در تاریخ ۱۵ نوامبر ۲۰۲۳ به کاخ سفید ارسال شده، ۵۰۰ شخصیت دولتی از ۴۰ آژانس و نهاد رسمی آمریکا با امضای خود خواستار آتش‌بس فوری شده‌اند. در نامه آنان آمده بود که از رئیس‌جمهور بایدن می‌خواهیم فوراً نسبت به آتش‌بس فراخوانی کند، با کاهش تنش در اوضاع کنونی، آزادی گروگان‌های اسرائیلی و نیز اسرای فلسطینی را ضمانت نماید و همچنین خدمات آب و برق، سوخت و نیز کالاهای اساسی و امکان ارسال کمک‌ها به مردم غزه فراهم شود. نامه فوق را کارمندان بلندپایه شورای امنیت ملی و نیز دفتر تحقیقات فدرال (F.B.I) و کارگزاران وزارت دادگستری آمریکا امضا کرده بودند. در همین نامه عنوان شده که بر اساس نظرسنجی‌ها ۶۶٪ مردم آمریکا و ۸۰٪ از دموکرات‌ها خواهان آتش‌بس فوری هستند و معتقدند آمریکا باید برای اجرای آتش‌بس به اسرائیل فشار وارد کند. در یادداشت دیگری که در داخل دولت آمریکا رسانه‌ای شد و یکصد تن از کارمندان دولت آمریکا از وزارتخانه‌های مختلف آن را امضا کرده بودند، آمده بود که اسرائیل علیه غزه مرتکب جنایت جنگی شده است. سخنگوی وزارت خارجه آمریکا تلاش کرد ارسال این نامه را کم‌اهمیت جلوه دهد و همچنان بر سیاست‌های حمایتی دولت بایدن از اسرائیل تأکید کند، اما صدای اعتراضات نه فقط در آمریکا بلکه در بسیاری از کشورها علیه یک جانبه‌گرایی دولت بایدن در حمایت از اسرائیل خاموش نشد. امری که اکنون گفته می‌شود به کاهش شدید مقبولیت بایدن منجر شده و در آستانه سال انتخاباتی در آمریکا او را در ضعیف‌ترین شرایط قرار داده است. آنتونی بلینکن وزیر خارجه آمریکا با آنکه وانمود می‌کرد به اسرائیل فشار وارد می‌کند، اما در واقع چنین نبود و اسرائیل تحت حمایت آمریکا به بمباران‌های خود علیه مردم غزه ادامه می‌دهد. به نظر می‌رسد اکنون جهان متقاعد شده که دولت آمریکا اراده و شاید توان لازم را برای واداشتن اسرائیل به پذیرش طرح دو دولت ندارد زیرا حمایت‌های بی‌دریغ آنان اساساً شرایطی را برای شکل‌گیری یک دولت فلسطینی فراهم نمی‌کند. رژیم اسرائیل هرگز حتی در اسلو نیز با ایجاد یک دولت مقتدر فلسطینی موافق نبوده و نتانیاهو با افتخار اعلام می‌کند که به مدت ۳۰ سال مانع از شکل‌گیری چنین دولتی بوده است.

رژیم اسرائیل اکنون از غزه بدون محمود عباس و بدون حماس سخن می‌گوید. در واقع به دلیل پیمان ابراهیم و گسترش همکاری جهان عرب با اسرائیل در پیدا و نهان، اهرم فشار عربی برای ایجاد یک دولت فلسطینی از میان رفته است. افزون بر آن رژیم اسرائیل با اشغال غزه گویا طرح‌های به مراتب بزرگ‌تری را برای آن در نظر دارد. فراموش نباید کرد غزه یک باریکه‌ای در ساحل مدیترانه است که

از یک سو با شهرک‌نشین‌های یهودی و دیوارهای بلند احاطه شده و از سوی دیگر یک زندان بزرگ است که توان ایجاد یک اقتصاد داخلی را ندارد و تنها گلوگاه عبور کالا از راه خشکی با مصر است که اسرائیل بر همه گذرگاه‌های دریایی و هوایی آن سیطره دارد. اگر مقاومت جریان نمی‌داشت، رژیم اسرائیل مدت‌ها قبل کار غزه را تمام کرده بود. اینک نیز با استفاده از فرصتی که آمریکا برای این رژیم فراهم کرده در صدد است با کوچ دادن اکثریت مردم غزه به جنوب باریکه در مرزهای مصر، تعداد ساکنان این سرزمین را کم و کمتر کرده و در حرکت دیگری آنان را آواره مصر کند.

سیاست مقابله اسرائیل با ارسال کمک‌های بشردوستانه و امدادسانی به مردم غزه از این منظر قابل تحلیل است که رژیم اسرائیل می‌خواهد با ایجاد گرسنگی، قحطی، بی‌خانمانی، بی‌آبی و عدم دسترسی به بیمارستان و غیره مردم غزه را مجبور به کوچ به مصر کند تا اثری از مردم غزه باقی نماند، تا به این ترتیب اسرائیل امن‌تری را بسازد. فعال بودن دولت مصر در تلاش برای باز نگهداشتن گذرگاه رفح برای ارسال مواد غذایی، سوخت و کمک‌های انسانی از این منظر قابل تأمل است؛ چون دولت مصر می‌داند که در غیر این صورت چه فاجعه انسانی بزرگی در انتظارش خواهد بود، لذا با تمام توان می‌کوشد تا اجازه چنین اقدامی را به اسرائیل ندهد. به نظر می‌رسد در جبهه مقاومت نیز علی‌رغم نابرابری آشکاری که در جنگ با اسرائیل دارد، تحرکات تعیین‌کننده‌ای در جریان است که اجازه پیشبرد سیاست‌های اسرائیل را ندهد، زیرا از یک سو حزب‌الله با تداوم عملیات محدود و روزانه بخشی از توان رزمی اسرائیل را به خود مشغول کرده و از سوی دیگر انصارالله یمن با تشدید حملات موشکی و پهپادی و توقیف کشتی‌های عازم اسرائیل در دریای سرخ اعلام می‌کند که غزه هدف سهل‌الوصولی برای اسرائیل نیست. افزون بر ناوهای موجود جنگی آمریکا در دریای سرخ اخیراً نیز ناو آیزنهاور که قرار بود در خلیج فارس مستقر باشد، برای کمک به دیگر ناوگان‌های آمریکا مجدداً به دریای سرخ باز می‌گردد. در ۱۶ دسامبر فرمانده ناوشکن یواس اس کارنی اعلام کرد ۱۴ فروند پهپاد نیروهای یمنی را که به جنوب فلسطین اشغالی پرتاب شده بود، سرنگون کرده است. همچنین گفته شد، پدافند هوایی مصر نیز یک فروند پهپاد را در همین تاریخ در نزدیکی شهر تفریحی «ذهب» در ساحل شرقی صحرای سینا سرنگون کرده است. ناوشکن اچ ام اس دیاموند متعلق به ارتش بریتانیا در دریای سرخ نیز مدعی شد با شلیک یک موشک «سی وایپر» یک فروند پهپاد یمنی را سرنگون کرده است. نیروهای رزمی حماس نیز در داخل غزه علی‌رغم شدت بمباران‌ها و حضور مستقیم ارتش اسرائیل در سراسر کرانه غزه با قدرت از سرزمین خود دفاع می‌کنند و همچنان گروگان‌ها را در اختیار دارند.

به نظر می‌رسد همچنان که اسماعیل هنیه می‌گوید: نابودی حماس یک توهم بیش نیست، برآورد اوضاع میدانی و توازن قوای نیروهای درگیر از یک سو و فشارهای بین‌المللی، منطقه‌ای و داخل اسرائیل و آمریکا از جانب دیگر حاکی از آن است که کوچاندن فلسطینی‌ها و شکل دادن به غزه بدون حماس امری است که امکان تحقق آن میسر نیست و شرایط میدانی و بین‌المللی اجازه انجام آن را نمی‌دهد. اخیراً بایدن گفته است بمباران‌های بی‌رویه غزه توسط اسرائیل عامل از دست رفتن حمایت جهانی از جنگ اسرائیل علیه حماس شده است. از سوی دیگر کشته شدن سه گروگان اسرائیلی آن هم به اشتباه توسط ارتش اسرائیل فشارهای داخل اسرائیل را برای حل و فصل مسئله گروگان‌ها از طریق مذاکره افزایش داده است.

دستپاچگی سربازان اسرائیلی در کشتن گروگان‌های یهودی حاکی از فقدان اعتماد به نفس و روحیه نظامی این سربازان است. افرادی برهنه با پرچم سفید که به زبان عبری تقاضای کمک می‌کنند اما با هجوم رگباری نیروی خودی مواجه می‌شوند. از این رو به نظر می‌رسد در مذاکرات احتمالی مربوط به گروگان‌ها، حماس دست بالا را داشته باشد، به‌ویژه آنکه برخی منابع از جمله اسماعیل هنیه تأکید کرده‌اند که نمرود آلونی، فرمانده منطقه جنوبی ارتش اسرائیل در دستشان است. وجود بیش از صد گروگان علی‌رغم فشارهای طاقت‌فرسای ارتش اسرائیل حاکی از آن است که حماس همچنان از مقبولیت برخوردار است زیرا دستگاه اطلاعاتی اسرائیل قادر به شناسایی اماکن گروگان‌ها نبوده است. در مجموع پس از جنگ غزه، اسرائیل دیگر از بازدارندگی شکست‌ناپذیر و اعتبار کارآمدی نظامی برخوردار نخواهد بود. اسرائیل سرانجام ناگزیر خواهد شد با محدود کردن عملیات و خروج تدریجی از صحنه نبرد با آغاز مذاکره با حماس برای آزادی گروگان‌ها، توقف جنگ و نیز پاسخ به مطالبات حماس به طور موقت به تنش‌ها پایان دهد ولی در مجموع باید گفت که بحران اسرائیلی-فلسطینی خاتمه نخواهد یافت، بلکه فصل تازه‌ای با داده‌های جدید آغاز می‌شود که ترمیم پیامدهای آن احتمالاً برای هر دو طرف سال‌ها به طول انجامد.